

KERK, KOERANT EN DIE KWESSIE VAN NUUS TOEGEPAS OP DIE *RAPPORT*-BERIG OOR HUISE VAN NG WELSYN VRYSTAAT VIR PREDIKANTE

P.J. Strauss¹

ABSTRACT

CHURCH, NEWSPAPERS AND THE ISSUE OF NEWS

This article analyses the question of what news and news values are as well as the handling of church news in daily or weekly newspapers. The author deems the norms for news as accepted and applied by these papers to be acceptable from a Christian ethical point of view. In his opinion there is no need for conflict between church and newspaper in this regard. Conflict may, however, arise when it relates to the construction of news or a practical application of these values in a specific news report. A case study on such a report in the Afrikaans Sunday newspaper, *Rapport*, confirms this observation. This report focuses on houses of DRC Welfare in the Free State which have been sold to ministers of the Dutch Reformed Church.

OPSOMMING

In hierdie artikel kyk die skrywer na die kwessie van nuus, waaronder kerknuus, soos dit deur groot algemene nie-kerklike nuusblaaie hanteer word. Die norme hiervoor soos deur hierdie koerante op hulleself van toepassing gemaak, is na sy oordeel teologies-eties aanvaarbaar. Kerk en koerant hoef dus nie oor hierdie norme konflik te hê nie. Soos hy dit sien, ontstaan die probleem of konflik eerder by die toepassing van hierdie norme in die praktiese konstruksie van kerknuusberigte. 'n Gevallestudie oor 'n berig in die Afrikaanse Sondagkoerant *Rapport* bevestig hierdie punt. Die berig handel oor die verkoop van huise van NG Welsyn Vrystaat aan predikante.

1. PROBLEEMSTELLING

In die geleedere van die Afrikaanse gereformeerde kerke leef daar by sommige die geykte persepsie dat “die” koerante en “die” joernaliste by nuusdekking en -berigte oor kersake bloot op sensasie en die negatiewe uit is en formulerings dikwels so plooi dat “die” kerk “tweede” kom. Die persep-

1 Prof. P.J. Strauss, Hoof: Departement Ekklesiologie, Fakulteit Teologie, Universiteit van die Vrystaat, Bloemfontein 9300.

sie is dat joernaliste — soos sommige ander beroepspesies — nie vertrou kan word nie en met geoefende handskoene aangepak moet word.

Hierdie persepsie mag in sommige gevalle regverdiging vind — soos die gevallestudie wat deel van hierdie artikel uitmaak, sal aantoon — maar spruit in baie gevalle ook uit onkunde oor die aard van die koerant, die wyd aanvaarde maatstawwe vir nuus soos dit in joernalistieke vakliteratuur voorkom én deur baie koerante aanvaar word en vrese dat die “skandes” van kerkmense op die lappe kom. Die besef het nog nie by almal in hierdie kerke deurgewerk dat die media in die algemeen en die koerante in die besonder ’n noodsaaklike inligtingsfunksie in die gemeenskap vervul nie (vgl. Persombudsman en Appélpaneel — voortaan gebruik as PA — s.a.:18). Dat hulle vanuit hierdie hoek as kostelose openbare beeldbouers of -brekers van die kerk kan optree nie. En dat ’n bedagsame, eerlike, oop verhouding met joernaliste ’n noodsaaklikheid vir kerkmense is wat die spreekwoorde-like “niks het om weg te steek nie”.

Dit is met die oog op hierdie onkunde dat die hierdie artikel eerstens die vraag vra: “Wat is nuus?” Wat is die wyd aanvaarde of selfs redelike universele maatstawwe vir nuus (vgl. Randall 2000:viii en ook die veelseggende titel vir sy boek: *The Universal Journalist*) wat ook bepalend is vir berigte oor kerksake? Die tweede vraag wat gevra word is: aan watter maatstawwe vir nuus verbind Suid-Afrikaanse koerante en, gedagtig aan die gevallestudie, die Afrikaanse Sondagkoerant *Rapport*, hulle? Val hulle ook by hierdie wydaanvaarde maatstawwe in? Is daar met ander woorde sekere “interne” kodes in nuusoordrag waaraan die geskrewe media in Suid-Afrika hulle vrywillig gebonde ag? Die belang van hierdie vraag spruit ook uit die punt wat in hierdie artikel gemotiveer word, naamlik dat nuusoordrag nooit neutraal of objektief kan wees nie (Van Heerden 1996:135). Dat alle nuusberigte nuus is soos gesien deur die oë van die joernalis en sy redaksie of redigeerders (White 1993:17vv).

’n Volgende vraag is of hierdie persnorme, maatstawwe en -kodes vanuit die Christelike etiek vir die kerk aanvaarbaar kan wees en of konflik nie al hier — voordat dat daar enige beriggewing oor kerksake plaasvind — kan ontstaan nie?

Die laaste probleem wat ondersoek word, is die vraag of *Rapport* in sy berig op 15 Junie 2003 oor die verkoop van huise van NG Welsyn Vrystaat aan sekere NG-predikante hom aan hierdie maatstawwe gehou het. En indien nie, watter remedies daar vir die betrokke kerkmense is om sake reg te stel. Is dit so dat jy nooit teen ’n koerant wen nie en resloos uitgelewer is as jy in die openbare media “verhoor” word? Op hierdie punt is dit nodig om daarop te wys dat verslaggewing, mits dit billik en regverdig wil wees, soos

by die kwasi-judisiële ondersoeke van nie-juridiese liggame wys sal wees as dit optree volgens die reëls vir natuurlike geregtigheid (Sadler 1979:185vv).

Gevolgtrekkings wat die kerk se verhouding met koerante positief kan beïnvloed, word ook gemaak. Dit word ook veronderstel dat dit hier gaan om daardie nie-kerklike koerante wat op 'n daaglikse of weeklikse basis konsentreer op ernstige nuusoordrag en 'n breë verspreiding het. Dit gaan dus om “nasionale” nuusblaie in onderskeiding van Suider-Afrikaanse streek-koerante of plaaslike blaie.

2. WAT IS NUUS EN KERKNUUS?

Sedert die Atheners die vraag so vroeg as in 351 v.C. gevra het (Campbell en Wolseley 1961:3), bly die debat oor die vraag “Wat is nuus?” aktueel. Natuurlik stem almal nie oor alles wat hierop geantwoord word, saam nie, maar in die laaste vier of vyf dekades het daar 'n redelike konsensus oor hierdie antwoord ontwikkel.

'n Opvatting wat in die debat haas geen aanhangers meer vind nie, is die bewering dat ideale nuusberigte objektief en feitelik is en geen invloed van 'n mensehand verraai nie (laasgenoemde uitdrukking by Chancellor en Mears 1993:12). Die klassieke uitdrukking wat hierdie benadering verwoord, is die van C.P. Scott, destydse redakteur van die *Manchester Guardian*. Op 5 Mei 1921 skryf hy dat 'n nuusblad nuus moet versamel, maar

at the peril of its soul it must see that the supply is not tainted.
Neither in what it gives, nor in what it does not give, nor in the
mode of presentation, must the unclouded face of thruth suffer
wrong... Comment is free but facts are sacred (by Randall 2000:3).

Vir Scott is nuuswaarhede gelyk aan die “feite”. 'n Meer onlangse verwoording van hierdie neo-positivistiese nuusideaal (waarheid = objektiewe feite of “die Dingen an sich” en die werklikheid bestaan dualisties uit 'n ware feitlike kant en 'n waarde-oordelekant) vind ons by die Johannesburgse middagblad *The Star* met sy pretensieuse slagspreuk van “We tell it like it is” (Oosthuizen 2002:448).

Randall noem die “opdrag” van Scott “a tall, if not impossible, order” (2000:3). Van Heerden reken in een sin daarmee af deur sy opmerking dat alle koerante in hulle beriggewing dan dieselfde sou moes wees: in die keuse van nuusmateriaal, invalshoeke en koppe vir berigte (1996:135). Hoe agterhaal hierdie opvatting is, word uitgedruk in die ongeduldige kommentaar van Benjaminson en Andersen naamlik dat niemand wat 10 of 20 sekondes oor die saak nadink, sal glo dat “perfect objectivity” moontlik is nie (1990:156).

Hierdie “objektiewe” siening van nuus (wat berus op ’n subjektiewe dualistiese visie van die werklikheid!) kom onmiddellik al by die eerste vraag naamlik “Wat is nuus?” of dan die seleksie van nuus, in gedrang. Daarby gaan dit volledig verby aan die erkende en algemeen gebruikte proses van nuusoordrag wat ons die konstruksie van nuus noem. Albei sake word hier kortliks bespreek en elke keer wat dit plaasvind, verrai dit die hand (én insig én oordele) van ’n mens of mense.

Moderne skrywers in die joernalistiek neig byna eenparig daartoe om nuusoordrag aan sekere norme te koppel. Die identifisering en aanvaarding van hierdie norme stel ’n soort objektiewe normy in nuusoordrag daar wat deur joernaliste en redaksies subjektief toegepas moet word. Dit is egter ’n ander objektiwiteit as dié van Scott: ’n genormeerde objektiwiteit wat poog om nie-subjektiewe, algemeengeldige of universele maatstawwe vir nuusoordrag vas te stel (vgl. Strauss 2003:12,13). Hierdie norme word alreeds sigbaar by ’n bespreking van die antwoord op die vraag: “Wat is nuus?”.

Oor twee norme is daar by verskillende outeurs redelike eenstemmigheid: nuus gaan oor huidige, nuwe, vars gebeure wat nog nie gepubliseer is nie én dit is in algemene of lesersbelang (vgl. Campbell en Wolseley 1961: 8; Randall 2000:23). Randall kwalifiseer lesersbelang so dat dit gaan om dit wat lesers sal interesseer én dit wat hulle moet of behoort te weet. Hy gee dus aan die nuusmedia ’n inligtings- en bewusmakingsfunksie waarin hulle (die media) self oordeel oor wat lesers sal interesseer en wat vir hulle noodsaaklik is om te weet.

Randall koppel aan sy definisie van nuus as nuwe gebeure ook die begrip “ongewone” (2000:23). Hiermee raak hy ’n kernsaak aan sover dit ernstige koerantnuus aanbetref. Die gewone alledaagse is immers so gewoon dat dit nie meer nuus is nie. Toegepas op kerknuus sou dit beteken dat die feit dat die kerk gereeld barmhartigheidswerk doen en bekend is daarvoor dat hy wese en weduwees in hulle nood help, nie werklik nuus is nie. Daarom dat ernstige nuusblaaië normaalweg nie hierdie soort inligting waaroor sinodes verslag ontvang, publiseer nie. As die kerk egter met ’n nuwe projek kom wat die strate van Bloemfontein van straatkinders sou suiwer, sou dit nuus wees. Dit is nuut, ongewoon en in lesersbelang. Natuurlik sou korrupsie of misbruik by die gebruik van kerkgeld vir barmhartigheid ook nuus wees. Dit is hopelik nie die normale nie én in ’n klomp lesers (waaronder moontlike donateurs of dankoffergewers) se belang.

Op hierdie punt moet daar onderskei word tussen kerknuus as harde (groot, dringende) algemene dagbladnuus en kerknuus as sagte (minder tydsgebonde sake wat ook sou kon oorstaan) joernaalnuus in veral die kerklike media. Wat laasgenoemde aanbetref, geld die definisie vir nuus nie so

streng nie. Tog is dit opmerklik dat kerklike nuusblaaie soos *Die Hervormer* en *Kerkbode* ook na die buiten- of ongewone in algemene lesersbelang neig as dit by voorbladberigte as die “groot” kerklike nuusberigte kom.

Nuwe, ongewone dinge in lesersbelang gee egter nog nie ’n volledige stel kriteria van watter nuus waar en hoe groot in die koerant geplaas moet word nie. Hierdie keuses word uitgeoefen deur van waardes of kriteria wat op hierdie definisie van nuus gegrond is, gebruik te maak. Miskien is die term “nuuswaardes” die mees aanvaarbare, omdat dit hier gaan om sake wat in elke nuwe situasie waarin op nuusitems besluit word — besluite oor of, hoe en waar hulle geplaas word — wisselende gewig dra. Waardes wat die media ook gebruik om te onderskei tussen harde (in vandag se nuusblaaie op die eerste bladsye) en sagte nuus (verder terug in die koerant).

3. NUUSWAARDES EN DIE KONSTRUKSIE VAN NUUS

Die algemeengeldende of normatiewe tendens van hierdie waardes word deur twee sake bevestig: die wye aanvaarding hiervan onder joernaliste en die sogenaamde “gut-feeling” wat gesoute joernaliste van verskillende lewensvisies en sosiale agtergronde ontwikkel om te bepaal wat nuus is en wat nie. Daardie sin of sintuig vir nuus wat ook ’n verklaring bied vir die gebrek aan debat wat daar dikwels in die nuuskamer heers as daar oor die wat, hoe en waar van nuusberigte besluit word (Randall 2000:24; White 1993:16). Waardes wat ook “grond vat” in die konteks van die betrokke nuusblad met sy redaksionele standpunt, sosiale situasie en beoogde marksegment.

Vir die doeleindes van kerknuus in die algemene nuusblaaie, waaronder die weekblad *Rapport*, word volstaan met die volgende. ’n Item is nuus as:

- Die *omvang* daarvan meebring dat dit die vlak van nuuswaardigheid bereik. Hoe groter die omvang en die impak daarvan, hoe groter die kans dat dit nuus sal wees (Oosthuizen s.a.:454). As die redakteur van *Kerkbode* wat wyd versprei word, in gedrang kom soos dit in 2002 gebeur het (vgl. NGK 2002:528), is dit eerder nuus as wanneer die redakteur van ’n gemeentebled in gedrang kom.
- Dit vir ’n *beperkte aantal interpretasies* vatbaar is. Hoe minder vertolking nodig is, hoe makliker die nuusoordrag. Onduidelikhede of dubbelsinnighede wat nie uitgeklaar is nie, kan nuusoordrag strem (Oosthuizen 1989:73). ’n Goeie nuusdiskoers is konkreet, duidelik en primêr op aksie afgestem (Oosthuizen s.a.:452-453). Hierdie waarde vereis goeie navorsing en kennis as dit byvoorbeeld by berigte kom wat kerklike strukture raak (vgl. *Rapport* 15 Junie 2003:2).

- Dit van *breë kulturele of algemene belang* vir die joernalis of sy lesers is. Behalwe dat hierdie waarde selfverklarend is, verklaar dit ook die gemeensame of familiêre toon waarin berigte in veral weekblaaie soos *Rapport* geskryf word (vgl. Oosthuizen s.a.:452,454). 'n Toon wat soms aan skinder of oordrewe verlekking herinner en juis daarom by geleentheid twyfel oor die akkuraatheid daarvan wek, of vir die sensasie-lekkerbek stof tot vermaak en verdere verbeeldingsvlugte gee.
- Dit gaan oor die *onverwagte of ongewone*. Dit is byvoorbeeld nie buitengewoon dat 'n man in die NG Kerk moderator of voorsitter van 'n sinode word nie, maar as die eerste vrou dit word, sal dit groot nuus wees (Randall 2000:25).
- Dit *reeds nuus is of 'n nuusgolf* veroorsaak (Oosthuizen s.a.:454). Hier gaan dit oor opvolgberigte in 'n saak wat groot of kleiner nuus was. Nuwe ontwikkelings of invalshoeke vir berigte oor die saak kan sorg vir nuwe berigte. 'n Voorbeeld is die ontwikkeling van die kerklike standpunt oor homofilie en reaksies vanuit verskillende oorde daarop. 'n Saak wat in die moderne Suid-Afrika met sy groot juridiese klem op menseregte meer aktueel en ongewoon as voor 1994 is.
- Dit verband hou met "*belangrike*" *instansies of persone* (Oosthuizen s.a.: 454; 1989:73). Die Algemene Sinode kry meer publisiteit as dit standpunt inneem as die kerkraad van Migdol. Die teologiese professor of die predikant in sinodale diens vir barmhartigheid wat na bewering dwaal, kry ook meer aandag as die plaaslike, ylende koster.
- Dit handel oor die *negatiewe*. Vir feitlik enige joernalis is slegte nuus altyd nuus (Oosthuizen 1989:73). Juis omdat dit 'n alternatief of die ongewone op die goeie is. Daarom is predikante, ouderlinge en diakens of selfs gewese predikante, ouderlinge en diakens wat na bewering oor die tou trap, altyd nuus. Of dit nou vir 'n dagblad of weekblad is.

Hierdie waardes by die besluite oor nuus word aangevul deur nuuskonstruksie waarin dit gaan om nuustaal, -tekens, -kodes en -raamwerke. Die taal van berigte is reeds aangeraak: dit moet duidelike gesprekstaal of selfs taal wees wat gemeenskaplikheid tussen joernalis en leser kweek, waak teen clichés en taalvars oorkom (Randall 2000:143vv.). Nuustekens behels foto's of sketse wat daarop gemik is om 'n sekere indruk te versterk of teweeg te bring. Nuuskodes gaan oor die geykte of gemunte gebruik van sekere woorde of terme wat in die konteks van die bepaalde blad net een betekenis wil oordra. 'n Voorbeeld hiervan is Mariechen Waldner van *Rapport* se tendensieuse berig oor die sogenaamde "konserwatiewe" Sinode van die NG

Kerk in die Vrystaat se vermeende halstarrigheid oor kerkeenheid in die NG Kerkfamilie (NGK 2002:380).

Nuusraamwerke omvat

- Die nuusnetwerke waarvan koerante wêreldwyd gebruik maak. Hier gaan dit om geïnstitusioneerde nuusversameling waarin op sekere temas gekonsentreer word en nie alle moontlike nuus of nuustemas gedek word nie.
- Die onderwerpe of “beats” waarop koerante sy joernaliste plaas. ’n Verslaggewer wat op kerknuus konsentreer, verbeter die kans op beter kerknuusverslaggewing, wat frekwensie en gehalte betref, terwyl die gebrek aan so ’n iemand by ’n koerant die deurgang van dié soort nuus kan strem.
- Die bronne waarvan joernaliste gebruik maak. Die voorsitter van ’n kerkvergadering word byvoorbeeld as ’n meer outentieke bron van inligting oor die vergadering as ’n ander lid van die vergadering beskou.
- Die manier waarop die berig geskryf word. Dikwels kom berigte in die omgekeerde piramidevorm waarin die kern in die eerste paragraaf gegee word en die motivering daarvoor verder uitgewerk word. Hierdie kern behels ’n duidelike interpretasie van die betrokke joernalis en kan in die geval van ’n kerkmens by baie lesers beslissend wees (vgl. Oosthuizen s.a.:456-458; Chancellor en Mears 1983:111vv.; Campbell en Wolseley 1961:54vv.; White 1993:33 vir hierdie nuusraamwerke).

Oosthuizen vat sy bespreking van die konstruksie van nuus saam met die veelseggende opmerking: “news is a frame of reality (which includes certain events and excludes others) and not a reflexion of it” (s.a.:459).

Behalwe dat ’n koerant soos *Rapport* met hierdie waardes moet rekening hou en vanuit hierdie nuusraamwerk werk, lê hy hom neer by die reëlins vir die geskrewe media van die Suid-Afrikaanse Nasionale Redakteursforum (SANRF) en die Suid-Afrikaanse Unie van Joernaliste (SAUJ). Saam met ander instansies soos die Nuusbladassosiasie van Suider-Afrika (NASA) het hierdie organisasies hulle onlangs verbind tot ’n perskode as norm vir hulle professionele optrede én vir die hantering van klagtes teen hulle. Klagtes wat deur ’n persombudsman en ’n appélpaneel aangehoor word (PA s.a.: 1, 2, 18vv.). *Rapport* het dus saam met ander op ’n interne stelsel van dissipline besluit.

4. DIE SUID-AFRIKAANSE PERSKODE

Uitgaande van dieselfde waardes wat onderliggend is aan die die Handves vir Regte in die Suid-Afrikaanse Grondwet (Kleyn en Viljoen 1999:253vv.), lê die perskode in sy aanhef sterk klem op die vryheid van 'n verantwoordelike pers wat die taak het om nuus en opinies te versprei sodat die gemeenskap ingeligte menings daarvoor kan vorm. Vir die doeleindes van hierdie artikel is die slotopmerking in die aanhef egter van meer direkte belang. Hierin verklaar die gedrukte media dat hulle kode nie alles kan dek nie, maar dat die gees daarvan joernaliste wil inspireer om te streef na akkuraatheid, balans, regverdigheid en ordentlikheid (PA s.a.:18). In sy eerste kwartaalbrief onder datum 11 November 2002, sê die persombudsman, Ed Linnington, dat die kode in sy verwysings na nuusoordrag op net een groot ideaal fokus: dat hierdie oordrag betroubaar, akkuraat en regverdig sal wees (2002:1).

Volgens die kode moet koerante nie deurgaans selfregverdigend en afwysend op kritiek reageer nie, maar hulle aan hierdie norme hou (P.A. s.a.:18-19). Die nakoming hiervan sal juis hulle geloofwaardigheid versterk en respek vir hulle vryheid bevorder (Linnington 2002:1-2).

Linnington kla egter dat sommige Suid-Afrikaanse koerantredakteurs alle klagtes oor hulle koerant eenvoudig sonder seremonie na hulle prokureurs verwys. Van hulle reageer "extremely defensive" op klagtes; vermy briewe met só 'n strekking of antwoord kortaf en afwysend daarop; publiseer so 'n brief, maar met 'n arrogante voernota daarby; of gee eenvoudig geen rede vir hulle verwerping van klagtes nie. Vir hom is die groot vraag nie of koerante foute maak nie, maar hoe hulle dit agterna hanteer (2002:2). Hierdie stellings van die ombudsman kom ook later ter sprake in *Rapport* se hantering van klagtes oor sy berig oor die huise van NG Welsyn Vrystaat vir predikante.

Volgens die kode is die kwessie van betroubare, akkurate en regverdige berigte gegrond op drie dinge wat by die opstel van 'n berig in aanmerking geneem moet word: die "feite", die konteks en 'n ewewigtige aanbieding. Die "feite" neig hier na 'n begrip soos betroubare gegewens wat na 'n behoorlike ondersoek (kwasi-judisieel en dus aan die hand van die reëls vir natuurlike geregtigheid) na vore kom (vgl. NG Kerk in die OVS 1999:45). 'n Ondersoek waarin nie net alle kante geluister is nie, maar waarin daar ook na alle moontlike gegewens wat lig op die saak kan werp, gesoek en gekyk is. In die hele proses, aldus die kode, moet daar geen doelbewuste of nalatige afwyking van die "feite" wees nie (soos gemeet aan die optrede van 'n redelike *bona fide* joernalis): nie deur verdraaiing, oordrywing of wanvoorstelling nie en ook nie deur wesentlike weglating of opsomming nie.

Die “feite” moet ewewigtig, dit wil sê in die erkenning dat ’n saak meer as een kant kan hê, en in konteks weergegee word (PA s.a.: 19). Hierdie norme speel ook later ’n rol in die beoordeling van *Rapport* se berig oor NG Welsyn Vrystaat se huise vir predikante.

Dat die ander kant van die saak of die geïmpliseerdes in ’n berig ook gehoor moet word voordat dit gepubliseer word, die nakoming van die sogenaamde *audi alteram partem*-reël, noem Linnington “something that people expect of a newspaper as a matter of course”. In sy kort dienstryd as ombudsman het die verontagsaming van hierdie reël deur koerante alreeds tot meer as een regstelling gelei (2002:3). Volgens die kode moet regstellings “onmiddellik en met gepaste prominensie” geskied (PA s.a.: 20).

5. ’N TEOLOGIES-ETIESE KYK OP PERSNORME

Voordat die beoogde gevallestudie aan die beurt kom, is dit ter sake om hier te vra of hierdie definisie van nuus en nuuswaardes met die elemente van die perskode soos hier aangetoon, teologies-eties verantwoord is. So nie, kan die kerk en die koerant reeds op die teoretiese kant van nuus én voordat enige stukkie konkrete kerknuus die nuusblaai haal, met mekaar in konflik kom.

Die interessante is dat joernaliste vanuit verskillende lewensbeskoulike hoeke breedweg oor hierdie definisie van nuus en nuuswaardes saamstem. Die geskrewe media in Suider-Afrika het skynbaar ook konsensus oor die eis van die perskode dat nuusberigte betroubaar, akkuraat en regverdig moet wees. Dit alles beteken dat Suider-Afrikaanse joernaliste met ’n Christelike lewensvisie hulle ook aan hierdie nuuswaardes en perskode verbind, ’n saak wat in persoonlike onderhoud met senior joernaliste by *Volksblad* en *Beeld* bevestig is (Strauss 2003:24vv.).

Betroubaarheid, akkuraatheid en regverdigheid is begrippe wat met ’n Bybelse inhoud gevul kan word. Die kern van die Bybelse waarheidsbegrip is immers betroubaarheid wat ook van ’n gelowige se praat gesê moet kan word. Dat jou woorde betroubaar moet wees, is die positiewe opdrag of kant van die negende gebod. Hierdie waarheidsbegrip verskil van die oud-Griekse opvatting dat iets slegs waar is as dit klop met die syn of die wese van die dinge; dat waarheid gelyk is aan die syn of die sogenaamde feitelike werklikheid (vgl. Scott se positivistiese joernalistiek en die raak bespreking van die negende gebod by Heyns 1970:229vv.). Oor akkuraatheid en regverdigheid kan die Christen nie verskil nie. Akkuraatheid is ’n ander kant van betroubaarheid, terwyl regverdigheid vir die Christen ook die waardeafweging van verskillende elemente inhou waarin jou gebondenheid aan die

waarheid of dit wat reg is, groter is as jou gevoel — vir of teen — die persoon of saak waaroor jy berig. Maar, en dit verklaar 1 Korintiërs 13 ook uitdruklik, vir die gelowige loop waarheid ook saam met die liefde.

Wat die definisie vir nuus en nuuswaardes betref, is dit feitlik vanselfsprekend dat die nuus van die nuusblaaie ook vir 'n Christen nie die gewone, gangbare dinge kan wees nie. So 'n benadering sal eenvoudig die innerlike dinamiek wat in die vraag “Wat is nuus?” opgesluit lê, negeer. Anders as wat die persepsie by sommige kerkmense oor joernaliste is, hoef die negatiewe as 'n nuuswaarde nie die positiewe as maatstaf vir die ongewone uit te sluit nie. 'n Uiteraars positiewe ding kan ook ongewoon wees. Alle aanduidings is daar dat die lesers van Afrikaanse dagblaaie byvoorbeeld 'n versadigingspunt ten opsigte van berigte oor misdaad bereik het en smag na “positiewe” nuus (Strauss 2003:40). Vir die dagblad *Beeld* is nuuswaardige misdaad in die misdaadgeteisterde Gauteng deesdae misdaad van 'n “sware, ernstige, grusame en 'n skokkende aard”. Juis omdat misdaad hier feitlik al 'n “normale” verskynsel is, gaan dit oor “ongewone” misdaad (Strauss 2003: 41)! Wat die ander nuuswaardes aanbetref, suggereer die “gut-feeling” van die Christen ook dat bekendes se dinge van groter nuuswaarde is omdat die effek daarvan wyer uitkring; dat lesers 'n breë algemene of kulturele belang by sekere gebeure het of moet hê; en dat die groter omvang van 'n nuusitem daarvan groter nuus maak: 'n passasierstrein wat ontspoor en talle dood laat is ongetwyfeld groter nuus as 'n fietsongeluk waarin iemand sy neus breek.

By 'n dieper ontleding lê konflik tussen die kerk en die koerant waarskynlik nie op die vlak van teoretiese besinning oor nuus en nuuswaardes nie. Daarvoor is dit te algemeen of universeel, te onskadelik en selfs te onpersoonlik. Die eintlike konflik ontstaan — soos vroeër gesuggereer — by onkunde aan kerklike kant oor die doel en waardes wat 'n koerant dryf en dan, verskille oor die praktiese toepassing van die definisie vir nuus, nuuswaardes en die perskode; oor die konstruksie van berigte. Verskille oor byvoorbeeld die vraag of 'n bepaalde berig betroubaar en akkuraat is, of dit binne konteks geplaas is, of die voorafondersoek deeglik genoeg was om na alle kante regverdig te wees en of die taal en invalshoek van die berig oriëntlik en akkuraat is.

Dit bring ons by 'n studie van die berig in *Rapport* op 15 Junie 2003 oor die huise van NG Welsyn in die Vrystaat wat na bewering teen weggeepryse en onder bedenklige omstandighede aan dominees betrokke by NG Welsyn verkoop is. Hierdie geval bevat 'n konflik tussen kerk en koerant en bring terselfdertyd die norme vir nuus, nuuswaardes en die perskode in spel.

6. DIE *RAPPORT*-BERIG OOR WELSYNSHUISE

Dat *Rapport* hierdie “nuus” as harde nuus beskou het, blyk uit ten minste twee sake. In die eerste plek verskyn dit bo-aan bladsy 2 (die tweede nuus-bladsy) met ’n kleurfoto van Ds. W.J. Botha, uitvoerende direkteur van NG Welsyn Vrystaat, ’n artikel 21 maatskappy. Botha word in die berig die “hoofverdagte” in die saak. In die tweede plek gee die voorblad met groot prominensie onder die opskrif “BINNE” kennis dat ’n berig oor “Opslae oor dominees se huise” een van die groot trekpleisters in die koerant is (vir insae in hoe ’n voorblad gebruik word om lesers die res van die koerant te laat lees, vgl. Strauss 2003:44).

Die hoofopskrif wat woord vir woord ooreenstem met die lokskrif op die voorblad en die twee subtitels wat die inhoud van die berig goed saam. Dit suggereer die invalshoek van die berig, ’n klag en die reaksie van ongeïdentifiseerde persone (die saak maak immers opslae) wat blykbaar ingelig is. Welsynshuise wat aan die NG Kerk behoort het, is teen weggeeprijs en onder bedenklike omstandighede aan leraars in Bloemfontein en Bethlehem verkoop en die saak maak “iewers” opslae.

Die inleidende paragrawe van die berig wat geskryf is deur Maryna van Wyk, beweer dat die “hiërargie” van die NG Kerk in die Vrystaat twee welsynshuise teen “’n weggeeprijs” aan “twee predikante en hoë ampsdraers” van die NG Kerk in die Vrystaat verkoop het. “Besorgde lidmate” van die NG Kerk (of “besorgde kerklidmate” wat bekommerd is oor hoe die kerk sy geldsake bestuur) het hieroor gekla omdat ’n vervreemding van sy bates ’n verlies vir die geldkas van die kerk inhou waaruit hulp- en sorgbehoewendes in die Vrystaat gedra moet word.

Die een huis, in Raytonweg 18 in Heuwelsig in Bloemfontein, is vir R200 000 aan Ds. Botha verkoop. Die berig motiveer sy tipering van hierdie prys as ’n weggeeprijs met die volgende bewerings: Raytonweg is een van Bloemfontein se vyf mees gesogte strate; dit staan in die “spogwoonbuurt” Heuwelsig; die meeste huise in die straat is “konserwatief” beraam in die “omgewing” van R600 000 werd; die nuwe munisipale waardasie van die huis is “sowat” R389 000; ongeag hulle grootte, word huise in die straat vir ’n geruime tyd al vir meer as R600 000 verkoop; sommige huise in die straat is vir meer as ’n R1 000 000 verkoop; en eiendomsagente van Bloemfontein beweer dat die huis “so te sê” verniet weggegee is. Om hierdie bewerings te stut, word aangevoer dat Botha boonop in ’n onderhoud erken het dat die huis “spotgoedkoop” was.

Wat die dwaling volgens die berig nog erger te maak, is dat Botha as besturende direkteur van NG Welsyn die huis “as’t ware” aan homself ver-

koop het. Op 'n ander plek word wel gesê dat Ds. Botha beweer dat die direksie van NG Welsyn in sy afwesigheid besluit het om die huis “ver onder markprys” aan hom te verkoop. Dit is glo gedoen om sy vergoedingspakket “ten minste vergelykbaar” met die van sulke poste in die privaatsektor te maak. Maar, en dit is die insinuasie, as jy alles bymekaar sit, sit Botha self agter die ding.

Verder kom dit uit die berig voor asof NG Welsyn in dié proses beide artikel 21 (2) van die maatskappywet en hulle eie statute oortree het. Volgens die verslaggeefster verbied hierdie wet dat enige dividend of bonus aan lede van die maatskappy betaal of oorgemaak word. Die statute van NG Welsyn verhoed ook enige kontrak — klaarblyklik ook 'n koopkontrak vir 'n huis — van hierdie maatskappy waarby sy direkteure regstreeks of onregstreeks belang het.

Boonop het die NG Kerk in die Vrystaat Botha ook nog twyfelagtig beoordeel met 'n verbandkening van R365 000 waarvan die verskil met die koopprys van die huis verklaar word as geld wat hy sou nodig gehad het om verbeteringe aan die huis aan te bring. 'n Ander welsynshuis in Bloemfontein is teen R600 000 verkoop sodat die rente Ds. Botha se huistoelae van R6000 per maand kan diens.

Ten opsigte van die huis in Thompsonstraat 51 in Bethelehem wat aan een van die ander direkteure van NG Welsyn, Ds. P.J. Taljaard, vir R 100 000 verkoop is, sou die bepalings in die maatskappywet en die statute van NG Welsyn net so geld. Volgens die berig oordeel 'n eiendomsagent dat hierdie huis 'n winskoop was. 'n Bankwaardasie van 2001 het die erf alleen op R80 000 waardeer. Van Wyk probeer wel 'n soort balans kry in haar berig met die bewering dat hierdie huis vir 6 maande vir “sowat” R120 000 geadverteer was, maar dat die banke nie lenings wou toestaan nie (*Rapport* 15:06:2003:2).

7. DIE NG KERK IN DIE OVS SE HANTERING VAN DIE SAAK

Voordat hierdie berig, met die oog op die doel van hierdie artikel, vanuit die oogpunt van nuuswaardigheid, nuuswaardes en die perskode beoordeel word, is dit noodsaaklik om op die verdere historiese verloop van sake te konsentreer. So 'n relaas kan help om die berig in joernalistieke perspektief te kry.

Die Interimkomitee van die Moderamen van die NG Kerk in die Vrystaat wys op Sondag 15 Junie 2003 'n onafhanklike kommissie van ondersoek na die hele aangeleentheid aan. Oud-appélregter J. Eksteen sal as voorsitter optree en deur twee ander kommissarisse bygestaan word. Ter-

selfdertyd pas hierdie komitee tussentydse “skadebeheer” toe met ’n persverklaring wat die volgende oggend deur *Volksblad* gedra word. Met die inligting “tans” uit ter sake dokumente tot “ons” beskikking,

oordeel ons dat daar op die oog af geen rede bestaan om enige ongerymdhede rondom hierdie transaksies van NG Welsyn in die Vrystaat te vermoed nie.

Ter wille van die beginsels van eerlikheid, bilikheid en deursigtigheid en ter wille van die integriteit van die NG Kerk in die Vrystaat, word die onafhanklike kommissie egter aangestel (*Volksblad* 16:06:2003:2). Later bekragtig die Moderamen hierdie optrede van die Interimkomitee (NGK in die OVS 2003a:1).

Uiteindelik kry die Moderamen op ’n buitengewone vergadering op 29 Augustus 2003 twee verslae van die kommissie, ’n eerste en ’n addendumverslag, en die reaksie daarop van die bestuur van NG Maatskaplike Dienste in die Vrystaat (NGMD), sowel as van die direksie van NG Welsyn Vrystaat voor hom. Laasgenoemde twee sluit die regsmenings van ’n oud-hoofregter, twee senior advokate en ander regslui, sowel as die advies van ’n arbeidskonsultant in.

Na die oorweging hiervan bevind die Moderamen dat NG Welsyn aan geeneen van die bewerings teen hom in die berig van *Rapport* skuldig is nie. Soos die kommissie aanvaar die Moderamen die goeie trou van NG Welsyn en NGMD. “Dit stem ons tot dankbaarheid dat in geeneen van hierdie dokumente enige aanduiding voorkom van enige kwade bedoelings of doelbewuste selfbevoordeling of tekens van korrupsie” by óf NGMD óf NG Welsyn Vrystaat nie. Hoewel die kommissie van oordeel is dat NG Welsyn die maatskappywet — op ’n ander punt as wat *Rapport* insinueer, omdat die kommissie meen dat *Rapport* se verwysing nie die ter sake punt in die wet bevat nie — sowel as die statute van NG Welsyn oortree het, is die Moderamen in die lig van die ander regsmenings nie daarvan “oortuig” nie. Daarby oordeel die Moderamen dat NG Welsyn die huis van Botha as addisionele vergoeding bedoel het en dat dit in die omstandighede nie onredelik was nie. Die Moderamen eindig met skerp kritiek op die berig van *Rapport* (NGK in die OVS 2003b:B 2-3). Daarop word by ’n eie evaluering van die berig teruggekom.

Die nege en veertigste Sinode van die NG Kerk in die Vrystaat neem kennis van en berus op 10 September 2003 by die optrede van die Moderamen. Kommissies word wel versoek om kundiges by soortgelyke aksies te betrek ten einde transaksies wat suspisie kan wek, te voorkom (NGK in die OVS 2003c: 3e sittingsdag-8). Daarmee is die saak wat die NG Kerk in die Vrystaat betref, afgehandel.

Intussen word dit bekend dat Ds. W.J. Botha Rapport oor die berig by die persombudsman aangekla het. Linnington se stelling dat sommige Suid-Afrikaanse koerantredakteurs die neiging het — teen hulle eie perskode in — om arrogant en afwysend op klagtes reageer, word in hierdie geval bevestig deur die eerste reaksie van *Rapport* se prokureur (8 Julie 2003) op die klag (4 Julie 2003). In sy brief van verweer wys hy die klag in krasse, kortaf taal en sonder veel motivering in sy geheel van die hand. Die bevindinge wat die Moderamen op 29 Augustus 2003 maak en wat *Rapport* in die ongelyk stel, word eers nege dae later, op Sondag 7 September, gepubliseer. Dié keer haal NG Welsyn Vrystaat slegs die drie-en-twintigste van *Rapport* se nuusbladsye. Die uitslag van die ondersoek van die ombudsman is by die skrywe hiervan nog nie bekend nie en word daargelaat.

8. 'N JOERNALISTIEKE BEOORDELING VAN DIE *RAPPORT*-BERIG

Omdat hierdie artikel vanuit 'n joernalistieke oogpunt na die “kerk”, die “koerant” en “nuus” (kerknuus) in ernstige nuusblaaie kyk, gaan dit hier om 'n joernalistieke oordeel en nie 'n juridiese, sake- of kerklik-etiese oordeel nie. Slegs waar nodig, word daar na van hierdie aspekte verwys.

Die invalshoek en trant van die berig, naamlik dat NG-Welsynhuise teen weggepryse onder bedenkbare omstandighede aan dominees verkoop is, rig en kleur feitlik die hele berig. Dit bepaal ook stellings oor waardasies van eiendomme en salarispakkette. Die probleem is egter dat hierdie verhaal nie strook met relevante inligting uit gesagvolle bronne nie.

8.1 Inligting onder verdenking

Dat Raytonweg een van Bloemfontein se vyf mees gesogte strate is, word deur die kommissie van ondersoek en die Moderamen afgewys as “opsetlik hiperbolies” en uit voeling met plaaslike omstandighede (Kommissie 2003:2; NGK in die OVS 2003b:B2-4). Boonop word stellings soos dat die meeste huise in die straat meer as R600 000 werd is en, ongeag hulle grootte, vir 'n geruime tyd al vir meer as R600 000 verkoop word, nie deur óf die *South African Property Transfer Guide* óf erkende waardasies bevestig nie. Amptelike dokumente toon dat die munisipale waardasie van Raytonweg 18 vroeër, toe die verkoop hiervan aan Botha teen die middel van 2002 deur NG Welsyn gemagtig is, R267 000 was en eers aan begin 2003 na R305 000 aangepas is (Mangaung Plaaslike Munisipaliteit 2003). Dit is egter nie naby die “sowat” R389 000 soos deur Van Wyk gesuggereer nie. Die gemotiveerde skriftelike waardasie van 'n bekende eiendomsagent in Bloemfontein wat

die huis self ondersoek het, sê op 3 Julie 2002 dat NG Welsyn die eiendom vir tussen R320 000 en R340 000 in die mark kan sit, maar slegs tussen R300 000 en R325 000 daarvoor sal kry, kommissie ingesluit. Die waardasie wys op 7 items in die huis wat tot waardevermindering lei en bestempel die eiendom as “nie heeltemal markgereed nie” (Aïda 2002:2). Dit is in hierdie toestand dat Botha die huis vir R200 000 koop. In haar nuusoordrag meld Van Wyk niks van hierdie broodnodige konteks wat die betroubaarheid van haar berig en invalshoek ernstig skaad nie.

Wat die huis in Bethlehem aanbetref, kom dit nie in die berig voor dat dit saam met twee, van weerskante aangrensende huise sedert 2000 in die mark was, maar nooit ’n aanbod van hoër as R85 000 op sy eie of R300 000 saam met die ander twee kon kry nie. In geen geval wou ’n bank ’n lening goedkeur nie. Taljaard se koopprys van R100 000 is deur ’n agent van Aïda op Bethelhem in ’n beëdigde verklaring beskryf as die “werklike markwaarde daarvan” (Kommissie 2003:8).

Hierdie inligting bring nie net die geldigheid van Van Wyk se invalshoek in gedrang nie, maar ook die kundigheid, deeglikheid en resultate van haar voorafondersoek. Waarom het sy nie van die amptelike munisipale waardasie van die huis in Bloemfontein gebruik gemaak nie? Waarom het sy nie gevra na ’n erkende bestaande waardasie ter plaatse van ’n bevoegde persoon nie en haar verlaat op algemene, uit-die-heup-geskote opmerkings van agente oor “die” huise in die straat? Waar kom sy aan die “winkoop” en die erf wat alleen R80 000 werd is met betrekking tot die huis in Thompsonstraat, Bethlehem? Waarom kom dit voor asof sy Botha en kie. by voorbaat gewantrou het en relevante dokumentasie in hulle besit nie eers oorweeg het nie? Waarom lyk dit asof sy die reëls vir natuurlike geregtigheid op hierdie punt openlik verontagsaam het? Sou die inhoud van sulke dokumente dalk kon stry met die sappige invalshoek van “weggeepryse”?

8.2 ’n Wanbalans en onkunde

Die opmerking dat ’n direkteur van ’n soortgelyke pos as die van Ds. Botha in die privaatsektor in die “omgewing van” R57 000 per maand kry, dien ook die invalshoek van gierige predikante, maar gee nie die perskode se vereiste van ’n gebalanseerde beeld weer nie. Die verslag by NG Welsyn wat hieroor handel en waaruit hierdie inligting kom, praat van ’n totale salarispakket vir so ’n persoon van tussen R37 978 en R57 062 per maand. Die R57 000 word Botha in die berig egter in die mond gelê, skynbaar om die indruk van dominees wat hulle self wil verryk, te versterk.

Dit alles laat ons met die vraag waarom hierdie opsigtelike gebreke in die berig en die ondersoek wat dit vooraf moes gaan, voorkom? Was die perskode werklik óók in die agterkop toe die berig gefinaliseer is? Of was die aantreklikheid van 'n "scoop" te midde van 'n gebrek aan tyd voor die saktyd van *Rapport* vir Sondag 15 Junie vir beide joernalis en nuusredakteur groter? 'n Ander moontlikheid: was die aard en omvang van hierdie "nuus-item" eenvoudig bo die vuurmaakplek van die jong verslaggeefster?

Hoe ter sake hierdie laaste vraag is, blyk óók uit haar opmerkings oor die "hiërargie" van die NG Kerk in die Vrystaat, die maatskappywet en die vraag of Botha die huis "as't ware" aan homself verkoop het.

'n Behoorlike ondersoek raak alle fasette van die berig, ook die struktuur van die kerk wat ter sprake is. Anders lei dit tot onakkurate beriggewing en leen dit hom tot verwarrende interpretasies wat persone ongeregverdig onder verdenking kan bring. Deur die verkoop van die twee huise onder beweerde bedenklieke omstandighede aan hierdie "hiërargie" toe te skryf, is 'n lae hou na die integriteit van die Moderamen wat nie eers amptelik daarvan kennis gedra het nie. Boonop getuig dit van onkunde oor die feit dat elke kommissie — waarvan die Moderamen en NGMD twee is — van die Sinode van die NG Kerk in die Vrystaat selfstandig onder opdrag van net die Sinode funksioneer (NGK in die OVS 1999:31).

Ten opsigte van die maatskappywet haal sy net 'n deel van die betrokke artikel 21(2) aan, terwyl die punt in geding eintlik in die volgende formulering voorkom. Hier gaan dit oor die vraag of die verkoop van die huis aan Botha as besoldiging in terme van hierdie artikel aangedui kan word. 'n Vraag wat die kommissie van ondersoek negatief en die Moderamen positief beantwoord het: laasgenoemde was nie daarvan "oortuig" dat die wet oortree is nie (vgl. Kommissie 2003:1,6; NGK in die OVS 2003b:B2-3).

Uit die notule van NGMD van 30 Julie 2002 en ander dokumente blyk dit dat Botha nie deel was van die besluit om Raytonweg 18 aan hom te verkoop nie. Die bewering dat hy die huis "as't ware" aan homself verkoop het, dui daarop dat Van Wyk nie die betekenis van sy afwesigheid by hierdie geleentheid behoorlik kon (of wou?) evalueer nie (vgl. Kommissie add:1; NGK in die OVS 2003b:B2-4).

Dit is dus nie vreemd nie dat die Moderamen sy verklaring afsluit met die woorde:

Hierdie soort joernalistiek wat nie van deeglike navorsing of kennis gebruik maak nie en in gelaaide terme ongegronde refleksies op die integriteit van predikante werp, doen afbreuk aan die geloofwaardigheid van dié Sondagkoerant (NGK in die OVS 2003b:B2-4).

8.3 Berig gemeet aan nuuswaardes

Terwyl hierdie berig dus ernstige gebreke in terme van die perskode ver-
toon, is dit 'n vraag of dieselfde daaroor ten opsigte van nuuswaardes gesê
kan word.

Dat die verkeerde of twyfelagtige hantering van kerkgeld ongewoon is,
is nie te betwyfel nie: selfs ook in die NG Kerk en in Suid-Afrika. As dit
boonop deur leiersfigure of redelike bekendes in die NG Kerk geskied, is
dit nuus. Daarby maak die moontlike omvang en algemene belang hiervan
(besorgde lidmate oor die impak daarvan op welsynswerk in die Vrystaat)
harde nuus. Verder handel dit oor die negatiewe. Hierdie keer en by herha-
ling in die NG Kerk wat die afgelope jare harde houes moes vat oor die ver-
grype van ampsdraers. Dit bevat dus selfs 'n element van 'n gereelde nuus-
item of nuusgolf van lae intensiteit.

Daar is egter een probleem. As die inligting of “feite” in die berig ver-
dag of verkeerd is, as die ongewone nie gebeur het nie, is dit nie nuus nie.
Boonop strem onduidelikhede in die berig — soos geskep deur mistige ver-
wysings na stellings van verweer wat Botha in 'n persoonlike onderhoud
met Van Wyk sou gemaak het — die oordrag van hierdie stukkie “nuus”.

Dit is tot op hede ook nie duidelik wie en hoeveel die “besorgde kerklid-
mate” of NG-lidmate was wat klaarblyklik alarm gemaak het nie. Beson-
derhede van hierdie transaksies van NGMD en NG Welsyn was vir almal
ter insae of publiek beskikbaar by die kantore van hierdie instellings (Botha
aan *Rapport*: 12 Junie 2003). Net die relatiewe ingeligtes was egter hiervan
bewus. As dit werklik ingeligte NG-lidmate was wat oor “feite” beskik het
en werklik oor die NG Kerk in die Vrystaat bekommerd was, ontstaan die
vraag waarom hulle nie openlik in 'n kerklike proses na vore gekom het nie?
Was die beweerde impak, soos gemeet aan hierdie anonieme mens(e) se
beweerde besorgdheid, werklik van so 'n aard dat dit 'n berig op hierdie
plek en van hierdie aard kon regverdig? Of het dit meer gegaan om gepub-
liseerde bedenkinge teen hoë profiel NG-mense? Was algemene kerkbelang
die oorweging van die mens(e) wat alarm gemaak het, of spruit dit uit 'n
aksie teen die persoon van Botha?

Van die beweerde “opslae” — dit is mos groot en lewendige dinge! — is
tot op Sondag 15 Junie 2003 niks in kerklike kringe gehoor nie. Lede van
die Moderamen het volgens eie getuienis die eerste keer van die saak gehoor
toe die berig in *Rapport* ter sprake gekom het. Hierdie toedrag van sake werp
'n lang skadu op die akkuraatheid van die kop van die berig. Dit bevestig
andersins die stelling van die Moderamen dat dit nie 'n kerklike hiërargie of
superkommissie is aan wie ander sinodale kommissies oor hulle eie sake rap-
porteer nie.

9. SLOT

As beide kerk en koerant hulle in hulle funksionering by hulle eie, intern neergelegde of aanvaarde gedragsreëls bepaal, hoef daar nie konflik tussen hierdie twee instellings oor kerknuus in warm nuusblaai te wees nie. 'n Afrikaanse gereformeerde kerk wat aan die Bybel gehoorsaam is én staan by sy belydenis, sal nie negatiewe nuus as nuwe, ongewone dinge in lesers- of algemene belang maak nie. Op sy beurt behoort 'n Suid-Afrikaanse koerant wat aan die Bybel en sy eie perskode gehoor gee, ook nie vir so 'n kerk in sy nuusordrag 'n probleem of bedreiging te wees nie.

BIBLIOGRAFIE

- AÏDA
2002. Waardasie Raytonweg 18 Bloemfontein 03:07:02. Ongepubliseer.
- BENJAMINSON P & ANDERSON D
1990. *Investigative reporting*. Ames: Iowa University Press.
- BOTHA W J
2003. Antwoorde op navraag van Maryna van Wyk 12:06:03. Ongepubliseer.
- CAMPBELL L R & WOLSELEY R E
1961. *How to report and write the news*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- CHANCELLOR J & MEARS W R
1983. *The news business*. New York: Harper and Row.
- HEYNS J A
1970. *Die nuwe mens onderweg*. Kaapstad: Tafelberg.
- KLEYN D & VILJOEN F
1999. *Beginnersgids vir regstudente*. Kenwyn: Juta.
- KOMMISSIE VAN ONDERSOEK
2003. Verslag aan die Moderamen van die NGK in die OVS insake media-berigte oor sekere eiedomstransaksies. Ongepubliseer.
2003. Addendum. Ongepubliseer.
- LINNINGTON E
2002. Kwartaalbrief Persombudsman Suid-Afrika. Ongepubliseer.

Strauss

Kerk, koerant en die kwessie van nuus

MANGAUNG PLAASLIKE MUNISIPALITEIT

2002. Waardasie Raytonweg 18. Ongepubliseer.

NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK (NGK)

2002. *Handelinge van die Algemene Sinode*. S.l.:s.n.

NGK IN DIE OVS

1999. *Kerkorde*. Bloemfontein: s n.

2003a. Notule Moderamen 14 Augustus. Ongepubliseer.

2003b. Agenda Sinode. Ongepubliseer.

2003c. Notule Sinode. Ongepubliseer.

OOSTHUIZEN L M

1989. *Media policy and ethics*. Johannesburg: Juta.

2002. *Media ethics in the South African context*. Landsdowne: Juta.

s.a. *A critical assessment of news*. S.l.:s n.

PERSOMBUDSMAN EN APPÉLPANEEL

s.a. Grondwet. S.l.:s n.

RANDALL D

2000. *The universal journalist*. Cape Town: UCT-Press.

RAPPORT

2003:06:15; 2003:09:07.

SADLER T H N

1979. *Die kerklike tugbandeling*. Pretoria: NG Kerkboekhandel.

STRAUSS P J

2003. Wat is nuus? Die antwoord van *Beeld* en *Volksblad* in November 2002.

U.V.: M.A.-skripsie, Ongepubliseer.

VOLKSBLAD

2003:06:16.

WHITE S *et al.*

1993. *Hitting the headlines*. Princess Raod East: BPS.

Trefwoorde

Kerk en joernalistiek

Etiek

Nuus

NG Kerk: OVS

Rapport

Keywords

Church and journalism

Ethics

News

Dutch Reformed Church: Free State

Rapport